

ZASAVSKI

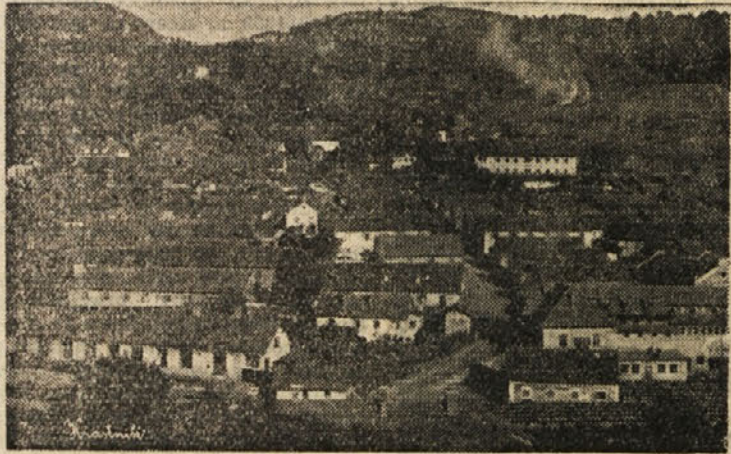
vestnik

LETO VI. — ST. 26.

TRBOVLJE, 1. julij 1953

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNIH LJUD ZASAVJA

Izdaja Okrajni odbor Socialistične zveze delovnih ljudi v Trbovljah — Urejuje in odgovarja uredniški odbor — Odgovorni urednik: Stane Šuštar — Tiska Mariborska tiskarna v Mariboru — Naslov uredništva in uprave: „Zasavski vestnik“, Trbovlje 1, uprava rudnika — Telefon št. 54 — Račun pri podružnici Narodne banke v Trbovljah št. 614-11-146 — List izhaja vsako sredo — Letna naročnina 300 din., oštetna 150 din., četrtletna 75 din., mesečna 25 din. — Posamezna številka 8 din. — Rokopisi morajo biti v uredništvu najkasneje vsak petek dopoldne in se ne vračajo.

Hrastnik — rudarska kolonija

Dragi rudarji, dragi gostje iz Slovenije in okraja Trbovlje!

Izredna čast in prijetna dolžnost mi je, pozdraviti vas, dragi gostje, ob priliki zleta rudarjev v Hrastniku kakor tudi ob priliki proslave 150-letnice našega rudnika in 100-letnice Rudarske godbe v Hrastniku. V imenu Ljudskega odbora mestne občine Hrastnik in vsega prebivalstva našega mesta kličem vsem: Pristrčno dobrodošli!

Zelim vsem, da bi se v teh slavnostnih dneh počutili v Hrastniku kar najbolje in odnesli iz našega kraja čim boljše spomine.

Predsednik LO mestne občine
Hrastnik:

Stanko Brečko.

Spomini iz preteklosti slovenskih rudarjev

Ameriški Slovenec John Goršek, 84 let star, ki živi v Springfieldu v državi Illinois (ZDA), čigar pismo smo priobčili pred kratkim v našem listu, nam piše pod gornjim naslovom sledeče:

Življenje rudarjev po slovenskih krajih je bilo menda takoj od početka razvoja rudarske industrije jako revno. Saj tako so nam mlajšim pripovedovali starejši rudarji. Da so govorili resnico, so nam bile živa pričra takratne razmere, v katerih smo živeli, posebno so pa bili izkoriščani rudarji v Zagorju, Trbovljah in Hrastniku, nič manj tudi drugod. Da je bilo tako, se je opazilo na prvi pogled, kadar so prišli rudarji skupaj na javnih shodih v časih, ko so bile med njimi že razvite strokovne ali rudarske organizacije.

Izkoriščanje rudarjev je doseglo svoj vrhunec leta 1889, ki je povzročilo rudarski štrajk, v katerega smo zagorski rudarji navdušeno stopili dne 22. julija 1889, v Trbovljah pa 23. julija ob 6. zvečer. Tako tudi v Hrastniku in drugod. Stavka v Zagorju je trajala do 18. avgusta, s katero smo si zagorski rudarji priborili delno izboljšanje plač in še nekatere druge ugodnosti pri delu. V Trbovljah pa stavka ni prinesla nikakršnih posebnih sprememb. To se je pokazalo takoj po koncu stavke. Toda na splošno je bil štrajk povsod koristen in toliko, da smo rudarji v pravi luči videli naš položaj. Začela se je širiti misel o ustanovitvi izobraževalnega društva, pozneje pa strokovne organizacije, kar se je tudi zgodilo.

Toda priboljšek pri plači, ki smo ga rudarji dosegli s stavko, ni trajal dolgo. Vsak mesec so ga nekoliko skrajšali in čez leto dni smo bili na istem kot pred štrajkom. Delali smo po 12 ur po dnevi in 12 ur ponoči. Podnevi smo imeli 1 uro oddiha od 12. do 1. ure popoldne. Ta oddih so mnogi prezrli in delali kar naprej brez premisleka, kar je imelo za posledico, da se je zaslužek po obratovodstvu vedno bolj nižal, kar je povzročilo novovno stavko dne 1. maja 1890, ki pa je trajala le dva dni. Kar smo pridobili s prvo stavko, smo izgubili z drugo, dvodnevno.

Glavni vzrok vsega tega je bil tudi, ker nismo imeli še nobene organizacije, niti pravega in zmogljivega vodstva med rudarji. V drugi dvodnevni stavki se je zgodilo, da je bilo več rudarjev odpuščenih in izgnanih. Med njimi sta bila med prvimi Anton Hrastnik in Bartl Hribar, ki sta odšla na Westfalsko kjer smo se pozneje spet sešli. Kot že omenjeno, je bilo izkoriščanje rudarjev in drugih delavcev v Zagorju v tistih

časih nezno. Nihče ni zaslužil toliko, da bi njegova plača zadoščala za dostojno življenje družine, akoravno je rudar galiral noč in dan. Tiste čase smo imeli 12-urno delo dnevno, zaslužili pa 65 do 85 krajcarjev. Le z malimi izjemami je morda kdo kaj več zaslužil. Mnoge rudarske žene sploh niso poznale denarja, ker moč ni toliko zaslužil, da bi prejel še kaj gotovine od svojega zaslužka. Na plačilni dan je računovodja povedal rudarju, koliko še dolguje v prodajalni ali »magacinu«, kakor so takrat rekli. Prav nič čudnega ni torej bilo, da so rudarji v takih razmerah navdušeno stopili v štrajk leta 1889.

Takoj po preteku stavke so pričeli med naše rudarje prihajati prvi sklicatelji shodov in govorniki. Med njimi sta bila prva sodruga Anton Grablovec in Anton Brozovič ter Kordelič, Resel, Zavertnik in Elbin Kristan ter Milhior Cobal, ki je bil pozneje stalno nameščen kot vodja rudarske zadrage in organizator. Kadar je bil sklican kak javen shod pri Erjavcu — »pod hruško«, kakor smo navadno rekli — smo rudarji in drugi delavci odšli v trumah na shod.

Dobro mi je ostal v spominu neki dogodek iz leta 1898, na dan 15. marca. Tega dne je minilo 50 let, odkar je bila odpravljena tlaka ali tlačanstvo. Za ta večer je bil sklican javen shod, ki naj bi bil pri Erjavcu v dvorani. Napovedan je bil tudi splošni pohod rudarjev in drugih delavcev, namreč steklarjev in brusilcev stekla. Naročeno je bilo, naj vsak rudar pride s svojo svetilko — ravno tako naj tudi vsi drugi delavci pridejo z lučjo, da bi šli v pohodu s prižganimi svetilkami v počastitev žrtvam, ki so padle leta 1848 na barikadah za odpravo tlake.

Ko smo se zbrali na določenem mestu, smo prižgali luči ter začeli korakati. Ko smo tako šli nekaj časa, smo prišli do poti ali ceste, ki je držala do prostora, kjer bi imel biti shod — takrat pa je proti nam stopilo šest žandarjev z nasajenimi bajoneti na puškah. Zapovedali so nam v imenu postave, da takoj pogasimo luči in se razidemo, ker da je po postavi prepovedano na prostem hoditi s prižganimi lučmi. Ker smo se ukazu žandarjev upirali, so se morali nekateri na Okrajnem glavarstvu v Litiji zagovarjati. Ko smo povleli orožnikov iz vrst, se je iz bližine zaslišal strašanski krikot in sramotilen smeh, ki so ga zagnali naši nasprotniki — krščanski socialisti ali tako imenovani »ajmohtarji«. Kot smo jim navadno rekli. Shod, ki bi ga morali imeti, je bil od okrajne oblasti v Li-

tji prepovedan s pripombo, da ga zaradi »bolezni« ne smemo imeti.

Ob prazniku »Dneva rudarjev« vsem slovenskim rudarjem borbene pozdrave in tople čestitke Hrastničanom ob njihovem jubileju.

Manjši del si je pridržala država zase.

Da bi spravil nekaj več premoga v denar (le malenkost so ga zvozili na vohoz do Save za Sisak in za ljubljansko cukrarno; v Sisku je bila L. 1830 ustanovljena parobrodna družba, ki je bila poleg ljubljanske cukrarne glavni odjemalec premoga), je Maurer postavil v Trbovljah steklarstvo, ki je res porabila precejšnjo množino premoga ter nesla gospodarju vsaj nekaj dobička. Maurer je bil velik skopuh, svoje osebe v

manjši del si je pridržala država zase.

Pravico za kopanje premoga v Hrastniku, Trbovljah in Zagorju so dobili ljudje na koncu 18. stoletja. Leta 1807 je doobil pravico rudosledbe v Zabukovci neki Tedaj Hefe. Hefe, Andrej Schönbacher in pozneje Ivan Ragoš so bili menda prvi lastniki hrastniškega rudnika, ki je bil prodan leta 1829 Ljubljancu Luznarju. Mladji Luz-

nar in njegova sestra — prva »jara gospoda« — sta stanovala v mali Logarjevi hiši in živela prav skromno s svojim rudnikom, čigar izkoriščanje je bilo docela neznatno.

Na Vodah v Trbovljah je pripadal večji del premogovnih odmerkov zasebniku Maurerju, a rudniku in steklarni je plačeval zelo slabo. Zato pa so se njegovi delavci puntali že L. 1863 in 1869. Ta dva pulta so zadušili avstrijski žandarji, poslani na zahtevo celjskega okrajnega glavarstva. Najboljši ljudski zgodovinar »trboveljske fars, kovač Laznik, pa spet pripovedu-

je o Maurerju, da je bil siromašen mož, ki si je izposodil denar celo večkrat od delavcev, da je mogel plačati druge uslužbence, kar bi upravičevalo njegovo verčnost. Bil je pa vsekakor dober in previden gospodar; svoj rudnik je ohranil nepokvarjen in skoro nenačel za boljše dni, kajti takrat še ni udarila ura časti in slave trboveljskemu zakladu premoga.

Posestnik zagorskih jam pa je bil nek Schwarz; tudi tam je bilo izkoriščanje rudnika in premoga enako skoraj ničli.

Kakor hitro pa je bila zagotovljena proga Celje-Zidani most-Ljubljana, so spoznali podjetni tržaški bogataši Revoltta, Mandolfo, Schiff, Wohlheim — vsi Zidje! — in njim na čelu upravitelj Lloyd, Prus Bruk, važnost premogovnih zakladov v naših dolinah ter so kupili že leta 1845 od Luznarja hrastniški rudnik za 30.000 goldinarjev. Siromašni, a pošteni slovenski rodbini Luznarjevi je ostalo od tega zneska prav malo, kajti bila je zelo zadolžena — Hrastničanom pa je tedaj zaslajala svetlejša zvezda.

Novi gospodarji so pričeli kmalu z modernizacijo rudnika, seveda pod vodstvom zanesljivih, čistokrvnih Nemcev. Za upravitelja je bil postavljen teoretsko in praktično izkušen rudar, Prus Wehrhan, ki je užival popolno zaupanje svojih gospodarjev. Vnet in neutrudno delaven je Wehrhan gospodaril docela samovoljno po Hrastniku. Poln novih idej, zrelih, a še več nezrelih, se je spuščal v nevarne in vratolomne poskuse, vendar mu moremo priznati, da je bil pošten mož.

(Nadaljevanje na drugi strani)

150 let hrastniškega rudnika

Naš ključ so mine, rovnice, sekire, ponosni v novem času smo rudarji!

HRASTNIK 3.—5. julija 1953

Zlet slovenskih rudarjev

na proslavo rudarskega praznika, 150-letnice rudnika Hrastnik in stolicnice rudarske godbe

S P O R E D :

3. julij:
Ob 20. uri slavnostni koncert Rudarske godbe
4. julij:
Do 7. ure sprejem gostov na železniški postaji
Ob 7. uri povorka od postaje na slavnostni prostor
Ob 9. uri rudarsko zborovanje
Od 14. ure dalje koncert rudarskih godb na prireditvenem prostoru, združen z zabavo knapovske družine
5. julij:
Ob 9. uri otvoritev godbenega doma Rudar. godbe

Borbene rudarske pozdrave vsem slovenskim rudarjem ob prazniku »Dneva rudarjev« ter posebej še tovarišem iz Hrastnika, ki praznujejo te dni 150-letnico obstoja rudnika, ter rudarski godbi v Hrastniku ob njeni 100-letnici pošiljajo
Delavski svet, upravni odbor in uprava rudnika Trbovlje-Hrastnik

OLO Trbovlje nagradil najboljše učence v okraju

Kot vsako leto, tako je tudi letos OLO Trbovlje dne 26. junija 1953 v domu »Svobode II« Trbovlje nagradil odličnjake trboveljske, zagorske, hrastniške in radeške gimnazije in istotako tudi najboljše učence rudarske, kovinarske in obrtne šole.

V imenu OLO jih je pozdravil predsednik tovariš Martin Gosak ter jim čestital k njihovim uspehom z željo, da naj bi se to število odličnih v drugem šolskem letu podvojilo. K njihovim uspehom jim je čestital tudi predsednik Sveta za prosveto in kulturo okraja tovariš Dominik Kužnik. Zaključno besedo pa je imel ravnatelj gimnazije Trbovlje tov. Jože Turk. Vsi odličnjaki so prejeli lepe knjižne nagrade. Po slavnostnem delu so bili povabljeni pogostenci z majhno zakusko, katero jim je pripravil OLO Trbovlje.

Ob zaključku pa sta se v imenu vseh odličnjakov zahvalila letošnji maturant gimnazije Trbovlje Jože Mastnar in dijakinja Dolarjeva iz Zagorja.

KOLEKTIV IN UPRAVA
**TOVARNE
KEMIČNIH
IZDELKOV
V HRASTNIKU**

čestitata

vsem rudarjem Slovenije

k njihovem prazniku, 3. juliju,
še posebej pa čestitata tovarišem rudarjem v Hrastniku, ki praznu-
jejo pomembno 150-letnico hrastniškega rudnika, Rudarski godbi
na pihala v Hrastniku pa želimo še nadaljnjih uspehov, tako
kot jih je imela ves čas svojega 100-letnega obstoja.

V skupnem delu bomo kemičarji, rudarji in steklarji premagali
vse težave.

SREČNO!

Vsem rudarskim kolektivom Slovenije
čestita k dnevu rudarjev

**KOLEKTIV RUDNIKA
RJAVEGA PREMOGA
Laško**

SINDIKALNA
PODRUZNICA
**RUDARJEV
V HRASTNIKU**

ČESTITA SVOJIM ČLANOM
TER OSTALEMU DELOVNE-
MU KOLEKTIVU OBRATOV
HRASTNIK IN OJSTRO K
RUDARSKEMU PRAZNIKU
— 3. JULIJU.

SREČNO!

»ODPAD«
L'UBLJANA - SLOVENIJA
POSLOVALNICA »ODPAD« TRBOVLJE

z odkupnimi bazami: v Zagorju, Hrastniku, Zidanem mostu,
na Savi in v Radečah

odkupi vse vrste odpadkov po najvišjih cenah.

KOLEKTIV IN UPRAVA POŠILJATA SLOVENSKIM
RUDARJEM IN RUDARJEM HRASTNIKA BORBENE
POZDRAVE OB NJIHOVEM PRAZNIKU.

UPRAVNI ODBOR
SINDIKALNE PODRUŽNICE

**RUDARJEV
V TRBOVLJAH**

čestita ob prazniku „Dneva rudarjev“

vsem rudarjem rudnika Trbovlje-Hrastnik ter vsem rudarjem
Slovenije.

Borbeni rudarski pozdrav rudarjem v Hrastniku ob
150-letnem jubileju rudnika in Rudarski godbi v Hrastniku
k njeni 100-letnici.

UPRAVNI ODBOR IN KOLEKTIV
**PREDILNICE
LITIJA**

čestitata slovenskim rudarjem
ob njihovem prazniku.

Prav tako pošiljata borbene delavske pozdrave hrastniškim rudar-
jem ob 150-letnici obstoja rudnika in Rudarski godbi k stoletnici
njene delovanja.

TRGOVSKO PODJETJE
**OKRAJNE
ZADRUŽNE
ZVEZE**
ŠMARTNO OB PAKI

POŠILJA SLOVENSKIM RUDARJEM OB NJIHOVEM
PRAZNIKU BORBENE POZDRAVE, ISKRENE ČESTITKE
PA TUDI HRASTNISKIM RUDARJEM OB NJIHOVEM
JUBILEJU 150-LETNICE RUDNIKA IN 100-LETNICE
OBSTOJA HRASTNIŠKE RUDARSKE GODBE.

UPRAVA RUDNIKA RJAVEGA PREMOGA

ZABUKOVCA

čestita k prazniku „Dneva rudarjev“

CELOTNEMU KOLEKTIVU KAKOR TUDI VSEM RUDARJEM OZJE IN SIRŠE DOMOVINE.

BORBENE POZDRAVE VSEM POTROŠNIKOM OB PRAZNIKU RUDARJEV IN OBLETNICI RUDNIKA HRASTNIK TER RUDARSKE GODBE

DELOVNI KOLEKTIV IN UPRAVA

POTROŠNIKA V HRASTNIKU

TRGOVSKO PODJETJE
PARNA PEKARNA
GOSTINSTVO

V naši trgovini in gostinskih prostorih se dobi za vsakega nekaj, v prodajalni parne pekarnice pa vedno sveži kruh in pecivo. — Na svidenje! Ne pozabite nas obiskati!

Trgovsko podjetje

»PRESKRBA« v Hrastniku

ČESTITA RUDARJEM OB NJIHOVEM PRAZNIKU

posebej še rudarjem Hrastnika ob 150-letnem jubileju rudnika in stoletnici rudarske godbe.

Za obisk svojih poslovalnic — kjer dobite vse, kar potrebujete, po nizkih cenah — se priporočamo. Na svidenje!

Kolektiv in uprava

Trgovskega in gostinskega podjetja v Hrastniku

POZDRAVLJATA PRAZNIK RUDARJEV, POSEBNO PA SE ČESTITATA RUDARJEM HRASTNIKA IN RUDARSKI GODBI OB NJUNEM JUBILEJU.

Ne pozabite obiskati naših poslovalnic in si ogledati naše bogate zaloge. Za dobro kapljico so naša gostišča poskrbela. Na svidenje!

SRESKI SAVEZ

ZEMLJORADNIČKIH ZADRUGA

TRSTENIK (Srbija)

kupuje in prodaja vse poljske pridelke kakor tudi ves gradbeni material

Tekoči račun 178-T-141 pri Narodni banki NRS, podružnica Trstenik

SLOVENSKIM RUDARJEM BORBENI POZDRAV OB PRAZNIKU »DNEVA RUDARJEV«, 3. JULIJA.
PRAV TAKO TOPLE ČESTITKE HRASTNIŠKIM RUDARJEM OB 150-LETNICI RUDNIKA IN 100-LETNICI DELOVANJA NJIHOVE GODBE!

SRESKI SAVEZ ZEMLJORADNIČKIH ZADRUGA

TRSTENIK (Srbija)

Republiški odbor sindikata

RUDARJEV SLOVENIJE

ČESTITA

VSEM RUDARJEM SLOVENIJE IN PREKO NJIH OSTALIM
K PRAZNIKU SLOVENSkih RUDARJEV -
3. JULIJU.

PRAV TAKO POŠILJA BORBENE POZDRAVE IN ČESTITKE
RUDARJEM RUDNIKA HRASNİK, KI PRAZNUJEJO OB
TEJ PRILIKI 150-LETNICO OBSTOJA RUDNIKA TER
HRASNIŠKI RUDARSKI GODBI, KI SLAVI 100-LETNICO
SVOJEGA DELOVANJA.

NAPREJ PO ZACRTANI POTI V SOCIALIZEM!

Predsedstvo Republiškega odbora
RUDARJEV SLOVENIJE

K rudarskemu prazniku - 3. juliju,

150 letnici rudnika Hrastnik in 100-letnici
obstoja Rudarske godbe v Hrastniku

ČESTITATA KOLEKTIV IN UPRAVA

»ŽITOPROMETA«

PODUZEČE ZA PROMET I PRERADU ŽITARICA I TRGOVINA
ZEMALJSKIH PLODOVA I GRADJEVINSKOG MATERIJALA

ŽUPANJA,
NR HRVATSKA

UPRAVA

RUDNIKA BARITA

z obratom

PLEŠE in SITARJEVEC - ŠKOFLJICA

Čestita k dnevu praznovanja rudarskega praznika

UPRAVNEMU ODBORU, DELAVSKEMU SVETU, SINDIKALNIM
PODRUŽNICAM, KOT CELOTNEMU KOLEKTIVU RUDNIKA IN
VSEM OSTALIM RUDARJEM SLOVENIJE, DA POSVETIJO SE
VEČJO SKRB PROIZVODNJI, IZOBRAZBI IN NAPREDKU
MEHANIZACIJE V IZGRADNJI NAŠEGA SOCIALIZMA.

Uprava rudnika barita Pleše-Skofljica

UPRAVNI ODBOR RUDNIKA RJAVEGA PREMOGA - ZAGORJE

ČESTITA SVOJEMU TER VSEM
OSTALIM KOLEKTIVOM V PREMO-
GOVNIŠKI

k rudarskemu prazniku - 3. juliju.

UPRAVNI ODBOR
RUDNIKA RJAVEGA
PREMOGA - ZAGORJE

UPRAVNI ODBOR RUDNIKA

SVINCA IN TOPIILNICE MEŽICA

POŠILJA VSEM SLOVENSКИM RUDARJEM OB NJIHOVEM

prazniku - 3. juliju

borbene rudarske pozdrave.

PRAV TAKO ČESTITA RUDARJEM RUDNIKA HRASNİK
OB 150-LETNICI TEGA RUDNIKA IN K POMEMBNI OBLETNICI
RUDARSKE GODBE, KI OBHAJA PRAV TEDAJ 100-LETNICO
OBSTOJA.

NAPREJ V NOVE ZMAGE — SREČNO!

Ob prazniku
slovenskih rudarjev, 3. juliju,
pošilja borbene
socialistične pozdrave

kolektiv

KMETIJSKE ZADRUGE

CELJE - MESTO

Mariborska štev. 10

Zahvaljujemo se za obisk in se
priporočamo s svojim
prvovrstnim mesnim izdelki

Mestno podjetje

CEMENTNINE

LJUBLJANA

Vodovodna cesta, tel. 20-735

čestita

slovenskim rudarjem k njihovem prazniku

3. juliju

ter rudarjem rudnika Hrastnik k 150-letnici
obstoja rudnika — posebne čestitke pa
pošilja jubileju rudarske godbe v Hrastniku,
ki praznuje 100-letnico svojega delovanja.

Izdelujemo vse vrste umetnega kamna in
cementnin ter se priporočamo

VELETRGOVINA
PREBRANA
LJUBLJANA
Tilova cesta štev. 15

NUDI VSEM SVOJIM CENJ. ODJEMALCEM OBNOVLJIVO
BOGATO ZALOGO KOLONIALNEGA IN SPECERIJSKEGA
BLAGA, MESNIH IN MLEČNIH IZDELKOV TER SORTI-
RANE ALKOHOLNE PIJACE PO NAJNIZJIH CENAH.

PRIPOROCAMO SE!

Slovenskim rudarjem pošiljamo borbene pozdrave ob njihovem prazniku 3. juliju!